

Уредништво Летописа: *Чини се да са развојем инјернеја и његовим ширењем постојаје уочљиво да се књижевност полако сели на сајбер просторе. Када је у ијијању проза, ја селидба је довела је до најања нових жанрова (јивјер проза), нових начина јања (инјеракјивна проза) и чиијања (хијерјексј), као и до нових комбинација чиијања и јања (фан-проза). Да ли ће у јом прелазу/селидби у нове, вирјуелне просторе поезија остиаји истиа, или ће се, и у ком смеру, јроменији?*

Војислав Карановић: Развој интернета, појава нових технологија и настањивање виртуелних простора довешће до тога да се поезија промени. Она ће, међутим, остати иста. Логички гледано, ово јесте парадокс. Али он указује на саму суштину поезије. Поезија воли време, и често је видимо у његовом загрљају. Она се окреће прошлости и будућности, заповеда разговор са њима. При чему не заборавља тренутак, садашњи тренутак у којем постоји. Поезија живи од додира са временом. А опет она надилази време, осваја неку димензију надвремена или свевремена. Како је могуће да она реагује на садашњост, и да се у додиру са њом мења, а да притом остаје иста? Признајем, није ми баш јасно. Мада, када у руке узмем књигу истинске поезије, у трену ми постаје јасно.

Моћли бисмо рећи да је модерна проза – јојрага за немогућом прозом. Сличан јуји је имала и модерна поезија. Она је најањала да ујојреби јеснички мајеријал који до јада није постојао или кога поезија јрејходних времена није моћла да савлада и јојчини себи. Да ли савремена поезија има шансе да јеснички савлада грају коју јој јружа савремени свеји (јроизводе кулјурне инду-

стирије, доминацију финансијског сектора и Силицијумске долине, њосијхуманизам и њосијдемократију), или ће се сконценитрисаићи на то да ојева оно шиио итраје?

Поезија постаје то што јесте тек када савлада грађу на коју је упућена. Али шта значи то – савремени свет? Моје тело, моја свест, моја сећања и слутње – све то такође јесте свет. Савремени свет. Не мора се писати о конкретној друштвеној стварности нити о променама у сфери комуникације да би се савладала грађа коју пружа савремени свет. Довољно је бити отворен, пуштати да кроз сва наша чула, кроз све поре нашег тела свет улази у нас; само тако ће песме које стварамо бити живе. А оне могу да говоре о најразноврснијим стварима.

Уосталом, шта је то грађа за поезију? Није ли то заправо „грађа за снове“, о којој говори Шекспир? Нисмо ли то ми, и наш мали живот, који је са свих страна сном заокружен? И није ли сама поезија сан? Сан који сањамо и када смо будни.

Пишући свој њолемички њекси о њесничкој линији од Поа до Валерија, Т. С. Елиот је ѡредсказао да линија ѡеозије коју одликује радикална ѡоеиичка самосвеси, оличена у чисијој/аисолуијној ѡеозији, након Валерија „више не може да буде од какве корисии будућим ѡесницима“. У сличном кључу могуће је ѡсијавићи ѡишање о корисии од елиотовске линије у ѡеозији. Да ли ѡоеиичка самосвеси и ѡрадиција у елиотовском смислу ѡе речи, јесу, још увек, од корисии ѡсиј-ѡсијмодерним ѡесницима?

Песништво, самим тим што настаје у језику, увек у себе укључује однос према традицији. Речи од којих градимо песме исте су оне речи којима су многи људи, наши савременици али и они што су живели пре нас, исказивали своје мисли, страхове, сумње, жеље. Песник ствара из осећања, покушава да визији, коју носи у себи, да језички облик; истовремено, он је дубоко уроњен у језик. Он говори уз помоћ језика, али и језик говори уз помоћ њега.

Традиција није нешто што је иза нас, и не треба је тако доживљавати. Традиција, односно онај део традиције који сматрамо живим, налази се у нама. То смо ми. Традицију не треба славити; треба славити живот који у њој постоји. Традиција није оков који кроз живот морамо да носимо. Она је кључ који отвора врата тесне собе у којој боравимо. Свети Сава у *Служби Светиом Симеону* каже да је духовна вредност коју је поседовао његов отац изазивала дивљење анђела, чуђење људи и ужасавање демона. Из традиције

треба да одаберемо управо оно за шта верујемо да може да зачуди анђеле, задиви људе а ујасне демоне.

Један од лајџмојџива размишљања о џоезији јесџе смањивање броја читалаца, или бар читалаца шџџамјаних збирки џоезије. Шџџа је разлог овом џренду и да ли он и на који начин џоврајџно делује на сџиварање џоезије?

Што се броја читалаца тиче, песник би увек требало да има на уму ону чувену Хераклитову изреку: „Један је мени колико и десет хиљада, само ако је најбољи.” Квалитет читања, или слушања стихова који се казују, важнији је него број оних који читају или слушају. Уколико само један читалац или слушалац песму доживи на тај начин да она постане део њега, и да је он тако у себи поново створи, песник не треба да је незадовољан. Песма је, значи, жива.

Поезија је увек имала релативно мали број читалаца и слушалаца, осим у тренуцима када је на себе преузимала неке друге друштвене улоге. Али она се људима тада обраћала говором из тих улога. Чим би те улоге преузели други облици израза, она би поново била упућена на ту малу, пробрану скупину читалаца или слушалаца.

Има ту, међутим, нешто интересно. Телевизија, радио, филм, штампа, интернет... – у свему томе присутна је поезија. Али она је ту, по речима Х. М. Енценсбергера, растворена у другим облицима. Као шумећа таблета која се растопи у чаши воде, она је овде растворена у другим садржајима и другим облицима израза. Сви је траже, осећају потребу за њом. Али већина се задовољава тиме да је конзумира у том раствореном облику. Што је донекле разумљиво. Поезија је оштра, уме да пресече; ако је „прогутамо”, може да изазове шок. Зато људи чешће посежу за облицима где је она растворена.

Поезија је добра за здравље. Она нас буди из летаргичног дремежа, и чини да наши снови буду дубљи. Лековита је као раствор али, истини за вољу, најбоље ефекте производи када се конзумира у чистом стању.

Једна од најјачих метафора књижевности је одломак из Књиџе о Јову у којој Јов каже: „О кад би се најписале ријечи моје! кад би се сџивиле у књиџу! Писаљком џвозденом и оловом на камену за вјечни сџомен кад би се урезале!” Да ли савремени џесник још увек џежи да исџисује речи урезане у камен, или се мири са судбином да је оно шџџо зайисује ближе џисању џранчицом џо џеску?

Нисам сигуран да је порука урезана у камен трајнија од речи исписаних гранчицом по песку. Све је то питање перспективе и начина на који доживљавамо живот, време и – вечност. Растко Петровић је на једном месту рекао да споменике не би требало правити од камена или бронзе него од – снега. То би, по речима аутора *Ойкровења*, одговарало нашој истинској природи.

Писање песама не сматрам блиским покушајима да се речи уклешу у камен. Нити ме подсећа на писање гранчицом по песку. Писање песама је налик на разговор који нема ни почетак ни крај, а који је у суштини врло кратак и сажет. Нешто као епитаф урезан у ваздуху.

ВОЈИСЛАВ КАРАНОВИЋ

ПРЕДСТАВА

*Још једном да се ѿјавим у ѿредсѿави,
да уђем у неки лик, будем
закраѿко неко друѿи.*

*Макар био колебљивац
ѿѿио леѿи од једноѿ
до друѿоѿ краја свемира
и за дом бира сазвежђе сумње,
насиѿањује ѿланеѿу ѿуѿе;*

*или да иѿрам сесѿру која жали
за браѿом и ѿкаѿа ѿа у срце земље,
или немилосрдноѿ владара,
коме она ѿркоси, који на крају
њено срце заѿвара у земљине ѿруди.*

*Само не ова ѿиѿина, ѿлува
као ѿразно ѿледалиѿије,
слеѿа као заѿворено око.*

*Пре бих био ослеѿели владар
који разѿовара са елеменѿима
и сви мисле да је он сиѿцао са ума
а он се на балкон ума ѿшек исиео
и ѿледа ѿод собом свеѿи, скучено двориѿије,*

*или један од раздвојених љубавника,
мајка ѿѿио жрѿивује децу,
крадљивац ваѿше ѿѿио се*

ириљубио уз сиену
и сам иосиџао камен који ѓори.

Али не иџрах, иа ни онај са звезда.
Ни иџама, јер њу нико не краде. И не љубав
без руку и иџела за заѓрљаје.

Моѓу да иѓрам иса који режи
исѓред куће, разбијено окно,
да будем кромѓир ипроклијао у иодруму:
знам добро све њеѓове рейлике, бледе
изданке, клице никле у влажном мраку.

Моѓу да иѓрам ѓлавну улоѓу: сунце које
свакоѓа дана низ невидљиве мердевине
силази на земљу. Да ѓлумим лисѓи
који лежи на иѓлу и иѓрули. Или сасвим мале
улоѓе: да будем облак који за час излази са сцене.

Само јоѓи једном да се заиѓрам, и занесем.
Да макар на иѓрен себе заборавим.
Да не будем заувек ја.

(Из књиге Унуиѓраѓњи човек, 2011)